

NORGES HØYESTERETT

Den 16. oktober 2018 avsa Høyesterett dom i

HR-2018-1983-A, (sak nr. 2017/1868), sivil sak, anke over dom,

Ålen Røde Kors
Gauldal Røde Kors
Budal Røde Kors Hjelpekorps
Rennebu Røde Kors Hjelpekorps
Soknedal Røde Kors Hjelpekorps
Melhus Røde Kors
Sør-Trøndelag Røde Kors (advokat John Olav Engelsen)

mot

Overføringsavtalens sikringsordning (advokat Andreas Nordby – til prøve)

STEMMEGIVNING :

- (1) Dommer **Arntzen**: Saken gjelder aksjeeieres ansvar for udekkede forpliktelser i et avviklet selskap, jf. aksjeloven § 16-12. Spørsmålet er om utbetalinger de har mottatt som utbytte etter utløpet av kreditorenes frist til å melde krav etter § 16-4, omfattes av bestemmelsen om avviklingsandeler i § 16-9.
- (2) Røde Kors Ambulanse Midt-Norge AS (ambulanseselskapet eller selskapet) drev frem til 1. januar 2013 ambulansetjeneste i Sør-Trøndelag etter oppdrag fra Helse Midt-Norge RHF (Helse Midt-Norge). Ambulansestasjonene var lokalisert på forskjellige steder i fylket og eid av lokale Røde Kors-foreninger med ulike aksjeposter.
- (3) Ambulanseselskapet, som hadde offentlig tjenestepensjon for sine ansatte i Kommunal Landspensjonskasse gjensidig forsikringsselskap, sluttet seg i mars 2010 til Overføringsavtalens Sikringsordning (Sikringsordningen). Denne ordningen bygger på en

avtale mellom Statens Pensjonskasse og andre leverandører av offentlig tjenstepensjon om overføring og samordning av pensjonsrettigheter. Ordningen skal bidra til å sikre pensjonsrettigheter opparbeidet hos arbeidsgivere der virksomheten opphører, eller der premien ikke betales ved forfall. Sikringsordningen finansieres ved årlige tilskudd fra arbeidsgivere som er tilsluttet ordningen. Ved eventuell avvikling av virksomheten må det betales et avviklingstilskudd for fremtidige tilleggspremier, jf. overføringsavtalen § 9.

- (4) Fra og med 1. januar 2013 ble ambulansetjenesten overtatt av Helse Midt-Norge, som også overtok ambulanseselskapets ansatte. Ambulanseselskapet ble besluttet oppløst på generalforsamlingen i 2013. Beslutningen ble meldt til Foretaksregisteret, som kunngjorde meldingen om oppløsning med frist for å melde krav til foretaket ved avviklingsstyrets leder innen seks uker fra kunngjøringen, jf. aksjeloven § 16-4. Denne fristen utløp 27. desember 2013.
- (5) Under generalforsamlingens behandling av årsregnskapet for 2013 ble det vedtatt å dele ut til sammen 4 906 000 kroner til aksjeeierne fordelt med 11 000 kroner per aksje. Utdelingen, som i note til årsregnskapet og i avviklingsstyrets beretning er omtalt som "utbytte", lå innenfor den frie egenkapitalen i overensstemmelse med aksjeloven § 8-1. Avviklingstilskuddet til Sikringsordningen var imidlertid ikke balanseført som en forpliktelse i ambulanseselskapets godkjente årsregnskaper for 2012 og 2013. Dette hadde sammenheng med at selskapet på det tidspunktet la til grunn at alle forpliktelsene knyttet til pensjon var overtatt av Helse Midt-Norge.
- (6) I avviklingsstyrets begrunnelse for utdelingen er det vist til at avviklingen av selskapet hadde tatt lengre tid enn ønskelig, og at det derfor ville gå noe tid før endelig likvidasjonsbeløp kunne overføres til aksjeeierne. Utbetalingen av 4 906 000 kroner fant sted kort tid etter generalforsamlingsvedtaket 30. juni 2014.
- (7) Avviklingsbalansen ble vedtatt i avviklingsstyrets møte 4. desember 2014. Egenkapital til utdeling ble beregnet til 1 692 253 kroner og overført til aksjeeierne. Ambulanseselskapet ble slettet fra Foretaksregisteret 22. desember 2014.
- (8) Aksjeeierne mottok i juli 2015 krav fra Sikringsordningen om innbetaling av avviklingstilskuddet. I kravet ble det vist til at engangsbeløpet for fremtidige tilleggspremier var beregnet til 4 664 000 kroner. Da ambulanseselskapet ikke hadde betalt det pliktige avviklingstilskuddet til Sikringsordningen før det ble avviklet, gjorde Sikringsordningen kravet gjeldende mot aksjeeierne under henvisning til aksjeloven § 16-12. Aksjeeierne erkjente ansvar for egenkapitalen som ble vedtatt utdelt 4. desember 2014, men ikke for utdelingen som ble vedtatt 30. juni 2014.
- (9) Sikringsordningen tok ut søksmål mot Ålen Røde Kors, Gauldal Røde Kors, Budal Røde Kors Hjelpekorps, Rennebu Røde Kors Hjelpekorps, Soknedal Røde Kors Hjelpekorps, Melhus Røde Kors og Sør-Trøndelag Røde Kors med krav om dekning av hele beløpet med tillegg av forsinkelsesrente. Sør-Trøndelag tingrett avsa 1. desember 2016 dom med slik domsslutning i hovedpunkt 1 og 2:

- "1. **Ålen Røde Kors, Gauldal Røde Kors, Budal Røde Kors Hjelpekorps, Rennebu Røde Kors Hjelpekorps, Soknedal Røde Kors Hjelpekorps, Melhus Røde Kors og Sør-Trøndelag Røde Kors frifinnes mot å betale 1 692 253 – enmillionsekshundreogtittotusentohundreogfemtitre – kroner til Overføringsavtalens sikringsordning innen 2 – to – uker fra dommens**

forkynnelse, med tillegg av forsinkelsesrente fra 15. august 2015.
 Betalingsforpliktelsen til den enkelte saksøkte er oppad begrenset til følgende:

...

2. I sakskostnader betaler Overføringsavtalens sikringsordning til Ålen Røde Kors, Gauldal Røde Kors, Budal Røde Kors Hjelpekorps, Rennebu Røde Kors Hjelpekorps, Soknedal Røde Kors Hjelpekorps, Melhus Røde Kors og Sør-Trøndelag Røde Kors 177 500 – etthundreogsyttitusenfemhundre – kroner innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse."

- (10) Tingretten fant at reglene om utdeling av avviklingsandeler i aksjeloven § 16-9 ikke berører adgangen til å dele ut ordinært utbytte etter § 8-1 mens et selskap er under avvikling. Den objektive ansvarsregelen i § 16-12 fikk da ikke anvendelse på utdelingen av utbyttet på 4 906 000 kroner. Det var ingen uenighet mellom partene om at aksjeeierne heftet for den siste utdelingen på til sammen 1 692 253 kroner.
- (11) Overføringsavtalens Sikringsordning anket dommen til Frostating lagmannsrett. Lagmannsretten avsa 28. august 2017 dom med slik domsslutning:

- "1. Ålen Røde Kors, Gauldal Røde Kors, Budal Røde Kors, Rennebu Røde Kors, Soknedal Røde Kors, Melhus Røde Kors og Sør-Trøndelag Røde Kors dømmes en for alle og alle for en til å betale 2 971 747 – tomillionernihundreogsyttitusenjuhundreogførtisju – kroner til Overføringsavtalens sikringsordning innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse, med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra 15. august 2015. Betalingsforpliktelsen for den enkelte part er oppad begrenset til følgende beløp:

Ålen Røde Kors: NOK 1 210 000 med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra 15. august 2015.

Gauldal Røde Kors: NOK 913 000 med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra 15. august 2015.

Budal Røde Kors: NOK 231 000 med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra 15. august 2015.

Rennebu Røde Kors: NOK 495 000 med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra 15. august 2015.

Soknedal Røde Kors: NOK 231 000 med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra 15. august 2015.

Melhus Røde Kors: NOK 1 710 000 med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra 15. august 2015.

Sør-Trøndelag Røde Kors: NOK 66 000 med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra 15. august 2015.

2. Sakskostnader tilkjennes ikke, verken for tingretten eller lagmannsretten."

- (12) Lagmannsretten fant at alle utdelingene til aksjeeierne etter seksukersfristens utløp omfattes av den objektive ansvarsregelen i § 16-12.
- (13) Aksjeeierne har anket dommen til Høyesterett. Anken retter seg mot lagmannsrettens rettsanvendelse.

- (14) De ankende parter, *Ålen Røde Kors mfl.*, har i korte trekk gjort gjeldende:
- (15) Det kan utbetales ordinært utbytte i tråd med aksjeloven § 8-1 når et selskap er under avvikling. Dette har sammenheng med at også slike selskap kan fortsette sin virksomhet, jf. aksjeloven § 16-5 andre ledd. Det skal da avlegges årsregnskap på samme måte som tidligere, jf. § 16-5 tredje ledd. Utdeling av utbytte er en typisk årsoppgjørdisposisjon.
- (16) Det kan verken utledes av ordlyden i aksjeloven § 16-9 eller av øvrige rettskilder at alle utbetalinger etter utløpet av seksukersfristen i § 16-4 skal bedømmes som utdeling av avviklingsandel etter § 16-9. Det må da foretas en konkret vurdering av om den aktuelle utdelingen fremstår som en utdeling av utbytte eller av avviklingsandel. Det bestrides ikke at det også kan foretas foreløpige utdelinger av avviklingsandeler.
- (17) Den første utdelingen som fant sted etter at seksukersfristen var utløpt på 4 906 000 kroner, fremsto både i form og innhold som et ordinært utbytte etter § 8-1. Aksjeeiernes plikt til å tilbakebetale deler av dette beløpet reguleres følgelig av uaktsomhetsregelen i aksjeloven § 3-7, som ikke er påberopt i saken. Det er bare den andre utdelingen på 1 692 253 kroner som omfattes av regelen om avviklingsandeler i § 16-9, og derved av den objektive ansvarsregelen i § 16-12.
- (18) De ankende parter har nedlagt slik påstand:
- "Ålen Røde Kors, Gauldal Røde Kors, Budal Røde Kors, Rennebu Røde Kors, Soknedal Røde Kors, Melhus Røde Kors og Sør-Trøndelag Røde Kors frifinnes.**
- Ålen Røde Kors, Gauldal Røde Kors, Budal Røde Kors, Rennebu Røde Kors, Soknedal Røde Kors, Melhus Røde Kors og Sør-Trøndelag Røde Kors tilkjennes sakskostnader for tingrett, lagmannsrett og Høyesterett."**
- (19) Ankemotparten, *Overføringsavtalens Sikringsordning*, har i korte trekk gjort gjeldende:
- (20) Alle utdelinger fra selskapet til aksjeeierne etter utløpet av seksukersfristen i aksjeloven § 16-4 første ledd omfattes av den objektive ansvarsregelen i § 16-12. Dette følger av systematikken i § 16-9, der skillet mellom utdelinger innenfor den frie og bundne egenkapitalen opphører fra og med dette tidspunktet. De sparsomme rettskildene som foreligger om grensedragningen mellom utbytte etter § 8-1 og utdelinger etter § 16-9, gir støtte for at utløpet av seksukersfristen er avgjørende.
- (21) Dette innebærer at også den første utdelingen på 4 906 000 kroner vedtatt i tilknytning til godkjenningen av årsregnskapet for 2013, faller innenfor den objektive ansvarsregelen i § 16-12.
- (22) Ankemotparten har nedlagt slik påstand:
- "Anken forkastes.**
- Ålen Røde Kors, Gauldal Røde Kors, Budal Røde Kors, Rennebu Røde Kors, Soknedal Røde Kors, Melhus Røde Kors og Sør-Trøndelag Røde Kors dømmes, en for alle, alle for en, til å erstatte Overføringsavtalens Sikringsordning dens kostnader for alle instanser."**
- (23) *Mitt syn på saken:*

- (24) Den omtvistede utdelingen til aksjeeierne på 4 906 000 kroner fremsto isolert sett som utbytte etter aksjeloven § 8-1. Aksjeeiernes ansvar reguleres da i utgangspunktet av skyldregelen i aksjeloven § 3-7 om ulovlige utdelinger. Spørsmålet er imidlertid om utdelingen likevel omfattes av den objektive ansvarsregelen – eller korreksjonsregelen om man vil – i aksjeloven § 16-12 fordi den er foretatt av et selskap under avvikling etter utløpet av seksukersfristen i § 16-4 første ledd.
- (25) Aksjeloven kapittel 16 romertall I inneholder bestemmelser om oppløsning og avvikling av selskaper etter beslutning av generalforsamlingen. Aksjeeiernes ansvar for udekkede forpliktelser reguleres av § 16-12 første ledd første punktum, der det heter:
- "Overfor kreditorer som ikke har fått dekning etter § 16-7 og heller ikke er tilstrekkelig sikret ved avsetning etter § 16-9 annet ledd, hefter aksjeeierne solidarisk inntil verdien av det som vedkommende har mottatt som utdeling etter § 16-9."**
- (26) Det følger av tredje ledd at kreditorenes krav etter første ledd foreldes tre år etter at selskapets endelige oppløsning ble registrert i Foretaksregisteret.
- (27) Bestemmelsen om utdeling til aksjeeierne i § 16-9 lyder slik:
- "(1) Utdeling til aksjeeierne av annet overskudd enn utbytte etter § 8-1 kan ikke finne sted før selskapets forpliktelser er dekket og det er gått minst seks uker siden kunngjøringen av kreditorvarselet i Brønnøysundregistrens elektroniske kunngjøringspublikasjon etter § 16-4.
- (2) Utdeling kan likevel foretas når det bare gjenstår uvisse eller omtvistede forpliktelser og det avsettes et tilstrekkelig beløp til dekning av dem. Med mindre annet er avtalt, skal beløpet settes inn på felleskonto for selskapet og den kreditor det gjelder, slik at uttak ikke kan skje uten begge parter skriftlige samtykke eller endelig dom."
- (28) Ordlyden forutsetter at det kan deles ut ordinært utbytte etter § 8-1 også fra selskap under avvikling. Som jeg skal redegjøre for i det følgende, mener jeg bestemmelsen må tolkes slik at det etter utløpet av seksukersfristen oppstår et nytt regime der utdelinger til aksjeeierne reguleres uttømmende av § 16-9. Utdelinger kan da bare foretas dersom selskapets kreditorer er dekket eller sikret. Til gjengjeld kan hele den resterende egenkapitalen deles ut. På dette stadiet er det med andre ord ikke lenger nødvendig eller relevant å vurdere om utdelingene ligger innenfor begrensningene i § 8-1, herunder kravet til fri egenkapital i første ledd eller forsvarlig egenkapital og likviditet i fjerde ledd.
- (29) De ankende parter gjør – slik jeg forstår dem – gjeldende at en aksjeeiers *ansvar* for utdelinger som fremstår som utbytte etter § 8-1, reguleres av den subjektive ansvarsregelen om ulovlige utdelinger i § 3-7 uavhengig av seksukersfristen. Til dette vil jeg bemerke at den objektive ansvarsregelen i § 16-12 er en spesialregel for utdelinger til aksjeeierne i avviklingsfasen som må gå foran den generelle ansvarsregelen i § 3-7. Så lenge § 16-12 viser til *utdelingsbestemmelsen* i § 16-9, kan jeg ikke se at loven gir støtte for et slikt "to-spolet" system. Den strenge ansvarsregelen i § 16-12 er tvert imot ment å fange opp også ukjente kreditorer som melder krav innen tre år etter at selskapets endelige oppløsning ble registrert i Foretaksregisteret, jf. særregelen om foreldelsesfristens utgangspunkt i bestemmelsens tredje ledd. Slike kreditorer vil ikke fanges opp av begrensningene i adgangen til å utdele utbytte etter § 8-1.

- (30) Lovens forarbeider er knappe og uklare for så vidt gjelder grensedragningen mellom utdelinger av utbytte etter § 8-1 og utdelinger av avviklingsandeler etter § 16-9.
- (31) I Aksjelovkomiteens innstilling fra 1947 side 107 står det under omtalen av forløperen til någjeldende § 16-9 første ledd at "man for tydelighets skyld uttrykkelig [har] uttalt at regulær utbetaling av *utbytte* kan finne sted under likvidasjonen under samme vilkår som ellers". Denne uttalelsen kan tas til inntekt for at utbytte etter § 8-1 kan deles ut også etter utløpet av seksukersfristen. Under den tidligere aksjelovgivningen var imidlertid kreditorenes frist til å melde krav på hele seks måneder, og adgangen til å foreta ordinære utbyttebetalinger "under likvidasjonen" hadde følgelig større praktisk betydning enn under dagens seksukersfrist.
- (32) På side 108 i 1947-innstillingen står det videre at forslaget til den nye ansvarsregelen i 1957-aksjeloven § 117, som tilsvarende någjeldende § 16-12 første ledd første punktum, "stemmer med regelen i skiftelovens § 41 om arvingenes ansvar når en kreditor er forbigått ved utlodningen av et dødsbo hvor avdødes gjeld ikke er overtatt". Skifteloven § 41 inneholder naturlig nok ingen sonndring mellom ulike kategorier utlodninger, og henvisningen til denne bestemmelsen gir etter mitt syn støtte for at alle utdelinger fra selskapet etter utløpet av seksukersfristen behandles likt.
- (33) Av nyere forarbeider viser jeg til NOU 1996: 3 side 183, der det under omtalen av § 16-9 står:
- "Bestemmelsen regulerer det nærmere tidspunktet for når likvidasjonsutbytte kan utdeles til aksjeeierne."**
- (34) Det er nærliggende å ta uttalelsen til inntekt for at § 16-9 gir anvisning på *skjæringstidspunktet* for hvilke utdelinger som omfattes av reglene om "likvidasjonsutbytte".
- (35) Jeg nevner for fullstendighetens skyld at det i juridisk teori ikke er gitt uttrykk for et klart og entydig syn på det aktuelle tolkningsspørsmålet. I Aarbakke med flere, Aksjeloven og allmennaksjeloven, Lovkommentar, 4. utgave 2017, står det på side 902 at grensen mellom utbytte og avviklingsandel "formentlig" må trekkes etter seksukersfristen i § 16-9 første ledd, "slik at utdelinger som er foretatt før fristens utløp, må anses som utbytte, mens utbetalinger som er foretatt etter at fristen er utløpt, må anses som avviklingsandel". I Andenæs, Aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper, 3. utgave 2016, side 629, nøyer forfatteren seg med å referere Aarbakkes grensedragning i en fotnote. Det gis for øvrig ikke nærmere anvisninger på hvordan grensen skal trekkes utover en henvisning til hva den aktuelle utbetalingen "kan sies å være mottatt som".
- (36) De beste grunner taler etter mitt syn for at grensen mellom utbytte etter § 8-1 og avviklingsandel etter § 16-9 trekkes ved utløpet av fristen for kreditorene til å melde sine krav som nå er på seks uker. Et hovedhensyn også under en frivillig avviklingsprosess må være at kreditorenes krav dekkes. Som det fremgår av § 16-5 andre ledd, kan selskapets virksomhet fortsette under avviklingen "i den utstrekning det er ønskelig for en hensiktsmessig gjennomføring av avviklingen". Dette underbygger at aksjeeiernes interesser i selskapets økonomiske formål ikke er det primære på dette stadiet. Det vil dessuten stille den lovbestemte kreditorbeskyttelsen i et underlig lys dersom valg av betegnelse på utdelingene skulle ha avgjørende innflytelse på hvilke midler som skal være tilgjengelige for eventuelle udekkede kreditorer. Endelig nevner jeg at en grensedragning

seksukersfristens utløp gir en klar regel som det er enkelt for de ulike aktørene å forholde seg til både når utdelinger finner sted og når eventuelle krav fremmes.

- (37) Jeg mener etter dette at lovens system må forstås slik at den objektive ansvarsregelen i aksjeloven § 16-12 får anvendelse på alle utdelinger til aksjeeierne etter utløpet av seksukersfristen i § 16-4. Ansvarsregelen i § 3-7 er da begrenset til å gjelde utbytteutdelinger etter § 8-1 foretatt innen utløpet av seksukersfristen.
- (38) Anken må etter dette forkastes.
- (39) Sikringsordningen har vunnet saken, og skal i utgangspunktet ha sine sakskostnader for alle instanser erstattet, jf. tvisteloven § 20-2 og § 20-9. Lagmannsretten tilkjente ikke sakskostnader – verken for tingretten eller lagmannsretten – under henvisning til § 20-2 tredje ledd. Jeg finner ikke grunn til å endre lagmannsrettens sakskostnadsavgjørelse. Under en viss tvil er jeg kommet til at sakskostnader heller ikke bør tilkjennes for Høyesterett. Jeg legger særlig vekt på at det er sparsomt med rettskilder, og at en løsning basert på lovens system må ha fremstått som usikker for partene.
- (40) Jeg stemmer for denne

D O M :

1. Anken forkastes.
2. Sakskostnader tilkjennes ikke for noen instans.

- (41) Dommer **Noer**: Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (42) Dommer **Bergsjø**: Likeså.
- (43) Dommar **Høgetveit Berg**: Det same.
- (44) Dommer **Indreberg**: Likeså.
- (45) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

1. Anken forkastes.
2. Sakskostnader tilkjennes ikke for noen instans.

Riktig utskrift bekreftes:

